

УДК 343.5

Т. М. Малиновська

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ ТА ПРОТИДІЇ ЙОМУ

Статтю присвячено теоретичним аспектам визначення сутності попередження насильства в сім'ї над дітьми. Розглянуто основні напрями роботи підрозділів органів внутрішніх справ щодо попередження насильства над дітьми та протидії йому. Запропоновано рекомендації щодо удосконалення роботи підрозділів органів внутрішніх справ у цій сфері.

Ключові слова: насильство, діти, сім'я, попередження, протидія.

Насильство щодо дітей не має географічних кордонів, воно існує серед усіх рас, класів, релігій і культур. Насильство трапляється вдома, у школах та на вулиці, на робочих місцях, у розважальних закладах, у центрах догляду та утримання дітей.

Порушниками можуть виступати батьки, інші члени родини, вчителі, піклувальники та інші діти. Деякі діти є особливо уразливими до насильства через статеві, расові та етнічні особливості, інвалідність і особливий соціальний статус. Насильство над дітьми – широке поняття, яке включає різні види поведінки батьків і опікунів, інших родичів, вчителів, вихователів, будь-яких осіб, які старші або сильніші [1, с. 287].

Особливим видом насильства є насильство в сім'ї. Такий вид насильства стосовно дітей значно деформує особистість дитини й формує озлоблення до оточуючих, стає причиною самогубств (суїцидів).

Проблемам попередження сімейного насильства приділяли увагу такі дослідники, як Н. К. Асанова, Т. Ф. Алексеєнко, І. Д. Зверєва, Т. П. Голованова, І. М. Грабовська, С. В. Ільїна, В. Н. Кудрявцев, І. С. Оржеховська, В. І. Ролінський, Н. В. Лавриненко, Г. М. Лактіонова, А. І. Міщик, Н. Ф. Михайлова, Т. Я. Сафонова, О. Л. Хромова. Незважаючи на низку сформульованих принципів важливих положень і рекомендацій щодо профілактики насильства щодо дітей та протидії йому у працях названих вчених, на жаль, в Україні сьогодні насильство в сім'ї та кривдництво дітей не втрачає своєї актуальності. Зокрема, станом на листопад 2012 р. органами внутрішніх справ було зареєстровано понад 137 тис. заяв про загрозу або насильство в сім'ї, у майже 90 % випадків було відмовлено в порушенні кримінальної справи, у 837 – прийнято рішення про порушення кримінальної справи. На обліку кримінальної міліції у справах дітей перебувають майже 110 тис. осіб, схильних до вчинення насильства над дітьми. Минулого року було оштрафовано більше 53 тис. кривдників, до 187 застосовано стягнення у вигляді

виправних робіт, більше 2 тис. осіб було направлено до кризових центрів для проходження корекційної програми або до спеціальних установ для реабілітації [2].

Саме тому, метою нашого дослідження є визначення сутності попередження насильства в сім'ї над дітьми, та запропонувати рекомендації щодо удосконалення роботи підрозділів органів внутрішніх справ з попередження насильства над дітьми та протидії йому.

Конституція України є тим фундаментальним документом, юридичною базою, норми якої визначають і гарантують охорону й захист прав дітей у нашій державі. У ст. 52 Конституції вказано, що діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом [3].

Ніяке насильство стосовно дитини, в тому числі з боку батьків, не може бути виправдане. Держава здійснює захист дитини від усіх форм фізичного і психічного насильства, образ, небалого і жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють (ст. 10 ЗУ «Про охорону дитинства») [4].

Белике значення у боротьбі з насильством має профілактична діяльність. Вона перш за все повинна бути спрямована на попередження аморальної, протиправної поведінки, виявлення будь-якого негативного впливу на життя і здоров'я дітей та запобігання такому впливу.

Центральне місце у системі суб'єктів попередження та протидії злочинам, пов'язаним з торгівлею дітьми, займають органи внутрішніх справ України. Працівники ОВС здебільшого є першими людьми, які стають на шлях практичної допомоги дитині у припиненні проявів насильства та жорстокого поводження з нею. Саме на них покладається одна з найголовніших функцій держави – захист прав і свобод громадян.

ОВС не тільки самі виявляють і ліквідують причини і умови правопорушень, але й в установлених законом випадках і порядку висувують іншим суб'єктам вимоги щодо виконання покладених на них функцій у сфері укріплення правопорядку. Органи внутрішніх справ здійснюють попереджувальну діяльність на всіх рівнях, у всіх видах і формах, використовуючи при цьому широкий арсенал найрізноманітніших методів і засобів, як гласних, так і оперативних. У структуру органів внутрішніх справ входять служби і підрозділи, головне призначення яких полягає у реалізації профілактичних функцій.

До таких служб і підрозділів у системі органів внутрішніх справ можна віднести службу дільничних інспекторів міліції та кримінальну міліцію у справах дітей.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах дітей:

- виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходи щодо їх усунення;

- беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними;

- відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;

- виносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та неприпустимість віктимної поведінки;

- приймають і розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення;

- вживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї;

- повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

- направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

- виносять захисні приписи у випадках, передбачених вказаним Законом;

- контролюють виконання вимог захисних приписів;

- взаємодіють зі спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для жертв насильства в сім'ї у питаннях попередження насильства в сім'ї;

- надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

- здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом [5].

Діти, які зазнали сімейного насильства від своїх батьків, є досить складною категорією потерпілих. Враховування їх психологічних особливостей, знань і вмінь є необхідними умовами ефективної діяльності працівників ОВС щодо втручання в ситуації сімейного насильства. Одержання цих знань і розвиток зазначених умінь має здійснюватися у процесі психологічної підготовки правоохоронців.

Заходи щодо профілактики насильства спрямовані на попередження випадків різних видів насильства до дітей і зменшення

впливу негативних факторів та обставин, які можуть спричинити насильство.

Сьогодні все більш очевидним стає той факт, що проблема сімейного неблагополуччя в цілому і насильства зокрема вимагає вирішення комплексу завдань психологічного, педагогічного, юридичного, соціального характеру, спрямованих на розвиток практичних заходів щодо запобігання сімейного насильства та реабілітації постраждалих від нього.

Для попередження та профілактики насильства над дітьми пропонується: а) створення повномасштабної інформаційної бази віктимологічної профілактики, а саме – створення системи обліку і статистики неповнолітніх жертв злочинів у державній звітності всіх правоохоронних органів; необхідність запровадження у звітність МВС диференційованих відомостей про потерпілих (неповнолітніх у тому числі) і створення єдиної системи статистичного обліку та звітності правоохоронних відомств; підвищення рівня достовірності інформації про масштаби та форми віктимізації в суспільстві, а також про тяжкість її наслідків; б) удосконалення та психологічна перебудова правосвідомості працівників кримінальної міліції у справах дітей, де першочергового значення набуває організація спеціалізованої підготовки в рамках усього спектра відносин між правоохоронними органами і неповнолітніми потерпілими, а саме – конструктивна роз'яснювальна й виховна робота з потенційними та реальними жертвами злочинних посягань, політика «відкритих дверей», взаємоповаги, толерантності, співчуття і підтримки неповнолітніх потерпілих, їх родичів і близьких [6, с. 11].

Ефективне вирішення проблеми насильства в сім'ї – завдання як державних органів влади, так і неурядових організацій. Дійсне попередження насильства в сім'ї можливе лише на основі соціального партнерства державних органів і громадських об'єднань за допомогою організації широкої просвітницької роботи, спрямованої на формування усвідомленого недопущення випадків насильства в сім'ї та їх категоричне засудження, розширення і розвиток спеціалізованих установ допомоги жертвам такого насильства.

Список використаних джерел: 1. Доповідь про насильство щодо дітей у світі : Дослідження Генерального секретаря ООН з питань насильства щодо дітей : [Женева, осінь 2006 р.] [Електронний ресурс] / Паулу Сержіу Пінейру ; ООН. – К. : Перфект Стайл, [б. р.]. – [XIX, 364 с.]. – Режим доступу: http://childfund.org.ua/Uploads/Files/CCF/world-report_Ukr.indd.pdf. 2. Ніяке насильство по відношенню до дитини не може бути виправданим – Юрій Павленко / Прес-служба Президента України Віктора Януковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/26777.html>. – 06.02.2013. 3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 4. Про охорону дитинства : закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142. 5. Про попередження насильства у сім'ї : закон України від 15 листоп. 2001 р. № 2789-III //

Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70. 6. Левицька Л. В. Запобігання насильницьким злочинам щодо неповнолітніх в Україні : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Левицька Людмила Василівна – К., 2003. – 21 с.

Надійшла до редколегії 17.07.2013

Малиновская Т. Н. Полномочия органов внутренних дел относительно профилактики насилия над детьми и противодействия ему

Статья посвящена теоретическим аспектам определения сущности предупреждения насилия в семье над детьми. Рассмотрены основные направления работы подразделений органов внутренних дел относительно предупреждения насилия над детьми и противодействия ему. Предложены рекомендации по совершенствованию работы подразделений органов внутренних дел в этой сфере.

Ключевые слова: насилие, дети, семья, предупреждение, противодействие.

Malynovska T. M. Powers of Internal Affairs Agencies on Prevention and Counteraction of Violence against Children

This article is devoted to theoretical aspects of defining the essence of domestic violence prevention against children. The main directions of Ukrainian police departments' work on prevention and counteraction of violence against children are discussed in the article. Recommendations to improve police departments' work on prevention and counteraction of violence against children are presented.

Police departments not only reveal and eliminate the causes and conditions of offences, but they also impose requirements to other subjects to carry out their functions in strengthening the rule of law in cases set by law. Police departments carry out preventive activities at all levels in all forms, using a wide range of methods and tools both public and operational. The structure of internal affairs agencies includes departments and units. Their main purpose is to realize preventive functions.

Measures to prevent violence are aimed at prevention of various types of violence against children and at reduction of negative factors and circumstances causing violence.

Children who have experienced domestic violence from their parents are quite a complex category of victims. Considering their psychological characteristics, knowledge and skills are necessary conditions of effective police officers' work to intervene in situations of domestic violence. Obtaining of this knowledge and the development of stated skills should be realized in the process of psychological training of law enforcement officers. Different specialists say that family security can be provided by emergency and long-term assistance to victims and their families; by education, counseling and psychological adjustment of the guilty party, victim and other

family members; by prevention of family violence. To reach this aim we conduct coordination work between law enforcement agencies, social services, medical and educational institutions, non-governmental organizations within a single strategy for liquidation and prevention of domestic violence. The problem of child abuse in the family has a multidimensional nature. This stipulates the need of a multidimensional, integrated approach to the problem solving. The effectiveness of such an integrated assistance is its coordination, which should be entrusted to social services.

Keywords: violence, children, family, prevention, counteraction.

